

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2009-2-106 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 09-33/767-185
Karar Tarihi : 15.07.2009

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI (Başkan V.)
10 Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA

B. RAPORTÖRLER : Ümit Nevruz ÖZDEMİR, Yalçın YALÇIN

C. ŞİKAYET EDEN : - Gizlilik talebi bulunmaktadır.

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILAN:

- Sebit Eğitim ve Bilgi Teknolojileri A.Ş.

ODTÜ Teknokent Gümüş Bloklar C Blok 06531 Ankara

20 **E. DOSYA KONUSU:** “Vitamin Eğitim Seti”ne sadece TNet kullanıcılarının ulaşabildiği iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Yapılan başvuruda özetle,

- Başvuru sahibinin Superonline ADSL kullanıcısı olduğu,
- 20.04.2009 tarihinde Türk Telekomünikasyon A.Ş.’nin (Türk Telekom) bir kuruluşu olan TNet A.Ş.’nin (TNet) destek hattındaki yetkililerle Vitamin Eğitim Seti (Vitamin) kullanıcısı olabilmek için görüşüldüğü ve bu görüşmede TNet harici diğer ADSL kullanıcılarının Türk Telekom İl Müdürlüklerinden alınacak şifre içeren bir kart ile Vitamin kullanıcısı olabileceğinin belirtildiği; ancak Sebit Eğitim ve Bilgi Teknolojileri A.Ş. (SEBİT) tarafından bir süre sonra kendilerine ulaşıldığı ve TNet’in verdiği bilgiler doğrultusunda mevcut durumda uygulanan prosedür gereği Vitamin’e, sadece TNet kullanıcılarının ulaşabildiği,
- Bahse konu olan ürüne bir süre öncesine kadar eğitim araç gereçleri satan kitabevlerinden ve bazı internet satış sitelerinden ulaşılabilirdiği; ancak şu anda sadece TNet kullanıcılarının bu ürüne ulaşabilmesinin haksız rekabet teşkil ettiği

ifade edilmiş ve bu iddialar kapsamında soruşturma açılması talebinde bulunulmuştur.

40 **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 05.05.2009 tarih, 3130 sayı ile giren başvuru üzerine yürütülen inceleme sonucunda hazırlanan 03.06.2009 tarih ve 2009-2-106/İİ-09-ÜNÖ sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulu'nun 11.06.2009 tarih ve 09-27 sayılı toplantısında görüşülmüş ve SEBİT hakkında önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 13.07.2009, 2009-2-106/ÖA-09-ÜNÖ sayılı Önaraştırma Raporu, 13.07.2009 tarih, REK.0.06.00.00-110/247 sayılı Başkanlık Önergesi ile 09-33 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda, başvuru konusu iddialar ile ilgili olarak SEBİT hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

50 I.1. İnceleme ve Tespitler

Şikâyete konu olan Vitamin, Türk Telekom grubunun bir kuruluşu olan SEBİT¹ tarafından geliştirilmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı okullarda okuyan 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin dersleri anlamasına yardımcı olma ve derslere olan ilgisini artırma amacına yönelik olarak hazırlanmış bir eğitim setidir.

Mevcut durumda Vitamin, SEBİT ile "İnternet Üzerinden Eğitim Portalı Lisans, Uygulama Geliştirme ve Hizmet Sözleşmesi" imzalayan İnternet Servis Sağlayıcıları (İSS) aracılığı ile son kullanıcılara sunulmaktadır. SEBİT, İSS'lerin seçiminde "genişbant internet erişimi" ve "bireysel kullanıcılara da hizmet sunma" olmak üzere iki koşul aramaktadır. Bu doğrultuda genişbant internet hizmeti veren 60 19 İSS'ye SEBİT tarafından çağrı yapıldığı ve bu çağrıda Vitamin'in katma değerli bir hizmet olarak kendi abonelerine sunulabileceği bilgisine yer verildiği anlaşılmıştır. Hâlihazırda SEBİT ile söz konusu sözleşmeyi imzalayan üç İSS bulunmaktadır. Bunlar TNet Vitamin adı ile satış yapan TNet A.Ş., Biri Vitamin adı ile satış yapan Koç.NET Haberleşme Teknolojileri ve İletişim Hizmetleri A.Ş. ve henüz satışa başlamayan Doğan İletişim Elektronik Servis Hizmetleri ve Yayıncılık A.Ş.'dir. Bu bakımdan, Vitamin'e sadece TNet kullanıcılarının ulaşabildiği iddiasının gerçeği yansıtmadığı görülmektedir.

Başvuruda, Türk Telekom'un sahibi olduğu SEBİT tarafından geliştirilen Vitamin'in, yine Türk Telekom bünyesinde yer alan TNet haricindeki satış noktaları üzerinden 70 sunulmadığından söz edilmekte, TNet kullanıcısı olmayanların ise bu hizmetten faydalanamadıkları belirtilmektedir. Bu bakımdan, ilgili konu, hâkim durumda bulunan teşebbüsün "sözleşme yapmayı reddetmesi" ve/veya "iki ürünün birbirine bağlanması" üzerinden incelenmelidir.

I.2. Şikayetin 4054 Sayılı Kanun Çerçevesinde Değerlendirilmesi

¹ SEBİT, 1988 yılında TÜBİTAK içerisinde çoklu ortam laboratuvarı olarak kurulmuştur. 8 yıllık ARGE çalışmalarından sonra Bilim Kurulu kararıyla özelleştirilmiştir. SEBİT, İlk ve Ortaöğretim müfredatına yönelik yüksek etkileşim seviyesinde ve görsellikte bilgisayar destekli eğitim içeriklerinin üretimini yapan bir kuruluştur. 1998 yılında ilk olarak "Akademedi" ve daha sonra sırasıyla, Türkiye'de "VİTAMİN" ve "KidsPlus"; Çin'de "Tianyi", Amerika'da "Adaptive Curriculum" ürünlerini çıkarmıştır.

I.2.1 Sözleşme Yapmayı Reddetme Açısından Değerlendirme

Hakim durumdaki teşebbüs üç şekilde sözleşme yapmayı reddedebilir²;

- Alt pazardaki rakiplerden en az birisiyle sözleşme yapmışken başka bir rakip ile sözleşme yapmayarak,
- İlk kez bir sözleşme yapılması talebini kabul etmeyerek,
- 80 – Mevcut bir sözleşmenin devam etmesini kabul etmeyerek.

Sözleşme yapmayı reddetme konusunda ele alınması gereken bir diğer önemli nokta da zorunlu unsur kavramıdır. OECD zorunlu unsuru “*rakiplerin bağlantılı piyasalarda mal veya hizmet üretmek için yararlanmak zorunda oldukları ve aynısının yapılmasının imkânsız olduğu veya ekonomik olarak rasyonel olmadığı unsurdur*” şeklinde tanımlamıştır³. Buna göre, zorunlu unsura rasyonel bir imkansızlık esas teşkil etmektedir. Zorunlu unsur doktrinin uygulanabilmesi için bazı kriterlerin mevcut olması gerekmektedir. Bunlar kısaca;

- Zorunluluk,
- Reddetme eyleminin varlığı,
- 90 – Objektif gerekçelerin olmaması

şeklinde özetlenebilir. Bu noktada zorunluluk kavramından bahsedilebilmesi için öncelikle unsura sahip firmanın ilgili piyasada hâkim durumda bulunması gerekmektedir⁴. Daha sonra ele alınması gereken nokta ise, bu unsura alternatif oluşturabilecek başka bir unsurun kurulmasının imkânsız olması ve/veya rasyonel olmamasıdır.

Bu bağlamda, yapılacak değerlendirmede herhangi bir pazar tanımına gidilmeksizin SEBİT'in hakim durumda olduğu varsayımı altında, şikayete konu olan Vitamin'in zorunlu unsur niteliğindeki mal veya hizmet olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği incelenecektir.

- 100 Rekabet Kurulu'nun önceki kararlarında yazılım firmalarının farklı kategorilerdeki ürünleri üretmelerinin sıkça rastlanan bir durum olduğu tespiti yapılmıştır.⁵ Bu nedenle, hâlihazırda yazılım ile uğraşan teşebbüslerin eğitim yazılımı üretmelerinde bir engel görünmemektedir. Bunun yanı sıra, başka ülkelerde başka dillerde üretilen yazılımların da pazara girmek isteyen yazılım firmaları tarafından Türkçe'ye uyarlanarak piyasaya sürülmesi mümkündür. Nitekim SEBİT de ABD pazarına yönelik ürünler piyasaya sürmüştür. Ayrıca, Vitamin'e alternatif olabilecek çevrim içi (on-line) eğitim destek ürünlerinin bulunduğu da tespit edilmiştir.

² DEMİRÖZ, A. (2009), “Sözleşme Yapmayı Reddetme Bağlamında Hakim Durumdaki Teşebbüslere Getirilen Yükümlülüklerin Sınırları”, Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu.

³ ÖLMEZ, H. S. (2003), *Rekabet Hukukunda Zorunlu Unsur Doktrini ve Uygulaması*, Rekabet Kurumu Tezleri Serisi No:33, s.5.

⁴ ÖLMEZ, H. S. (2003), s.7.

⁵ Örneğin, 20.11.2003 tarih ve 03-75/921-387 sayılı Rekabet Kurulu kararı.

110 Bunun yanında, asıl faaliyet konusu internet erişimi sağlamak olan İSS'lerin bir eğitim yazılımına "zorunlu unsur" düzeyinde ihtiyaç duyduğunu ya da duyabileceğini söyleyebilmek de mümkün değildir. Öte yandan, diğer bir İSS'nin Vitamin'e rakip bir ürün için anlaşma yaptığına ilişkin ulaşılan bilgi de Vitamin'in İSS'ler için zorunlu unsur olmadığını gösteren bir diğer husustur.

Dolayısıyla, Vitamin'in diğer satış noktalarına verilmemesinin mal vermeyi reddetme kapsamında bir rekabet ihlali oluşturmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

1.2.2. Bağlama Açısından Değerlendirme

120 Bağlama kavramı, satıcı teşebbüsün yoğun bir şekilde talep edilen bir ürünün satışını doğrudan başka bir ürünün alımı koşuluna bağlaması şeklinde ifade edilmektedir.⁶ Bu noktada karşımıza "bağlayıcı" ve "bağlanan" ürün kavramları çıkmaktadır. Bağlayıcı ürün, alıcı tarafından esas olarak talep edilen birinci ürünü; bağlanan ürün ise bağlayıcı ürün ile birlikte alınması zorunlu tutulan ikinci ürünü ifade etmektedir. Bağlama uygulamalarının ihlal teşkil edebilmesi için içerisinde birtakım unsurları barındırması gerekmektedir. Bunlar kısaca; bağlama uygulaması ile ilgili olarak iki ayrı ürünün varlığı, bu ürünlerden birinin satımının diğerinin alımı koşuluna bağlanması, satıcının yeterli ekonomik güce sahip olması ve pazarın bu durumdan olumsuz yönde etkilenmesi şeklinde sıralanabilmektedir.

130 Dosya mevcudu bilgiler ışığında SEBİT'in şikayete konu olan eylemlerinin Rekabet Hukuku'nda ihlal olarak kabul edilen "bağlama" uygulamaları ile bağdaştırılmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Şöyle ki; Vitamin ilk dönemlerinde CD formatında piyasaya sunulmuş ve satış kitabeveleri kanalıyla ve yüz yüze satış yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Ancak ilerleyen dönemlerde CD formatlı üretim yerini çevrim içi kullanıma bırakmıştır. Bunun sonucunda, ürünün satış kanalı olarak İSS'ler kullanılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, sözkonusu ilişkinin "bağlama" uygulamalarıyla örtüşmeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

140 Öte yandan, tüketicilerce esas talep edilen ve aynı ekonomik bütünlük içinde yer alan TNet ile SEBİT'in gerçek anlamda piyasa gücüne sahip olduğu ürün internet erişimidir.⁷ Buna karşın, eğitim destek ürünlerinde anılan ekonomik bütünlüğün böyle bir gücü bulunmamaktadır.⁸ Dolayısıyla, "rasyonel" bir bağlama davranışı ancak TNet tarafından sağlanan erişim hizmetine Vitamin'in bağlanması şeklinde oluşacaktır. Halbuki, şikayetin konusu, bu "rasyonel" davranışın tam tersi bir biçimde gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca, daha önce de belirtildiği üzere mevcut durumda Vitamin, SEBİT ile "İnternet Üzerinden Eğitim Portalı Lisans, Uygulama Geliştirme ve Hizmet Sözleşmesi" imzalayan İSS'ler aracılığı ile son kullanıcılara ulaştırılmaktadır ve SEBİT ile söz konusu sözleşmeyi imzalayan üç farklı İSS bulunmaktadır. Sözleşmeyi imzalayan

⁶ ÜNLÜSOY, K. (2003); *Rekabet Hukukunda Bağlama Anlaşmaları*, Rekabet Kurumu Tezleri Serisi No:39, s.4-5.

⁷ TNet'in genişbant internet erişimi pazarında %(...)’ın üzerinde bir payı bulunmaktadır.

⁸ Vitamin'in muadili olarak gösterilebilecek Okulistik'in Ocak 2009 itibarıyla (.....) aşan abone sayısının olduğu, 06 Temmuz 2009 itibarıyla Vitamin'in İSS'ler üzerinden yapılan satış kapsamında (.....) abonesinin bulunduğu, Türk Telekom'un MEB'e yaptığı bağış kapsamında kullanıcı sayısının (.....) olduğu bilgilerine ulaşılmıştır.

09-33/767-185

İSS'lerin bu ürünü kullanıcılarına sunmasında seçeceği satış yöntemleri/şartları ise yine ilgili İSS tarafından belirlenmektedir.

Bağlamanın unsurları göz önünde bulundurulduğunda, anılan unsurların mevcut dosya kapsamında bulunmadığı ve şikayetin konusu olan davranışların bu bağlamda ele alınamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

150

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve dosya kapsamına göre; başvuru konusu iddialara ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca Sebit Eğitim ve Bilgi Teknolojileri A.Ş. hakkında soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına, şikayetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.